de anlarlar. Cumhur, hibeden rücûu -babanın çocuğuna yaptığı hibe hariç- kural olarak câiz görmemekle birlikte bazı özel durumlarda onlar da rücûa imkân tanırlar. Meselâ Mâlikîler, kabzın bağışlayanın borca batmış olması sebebiyle geciktirilmesi, malın kabz öncesi başkasına bağışlanıp teslim edilmesi gibi durumlarda, Şâfiîler ivaz şartlı hibede ivazın yerine getirilmemesi halinde hibeden rücû edilmesini de câiz görürler.

Fakihler, babanın çocuğuna yaptığı hibeden bağışlanan mal kabzedilmiş olsa bile dönebileceğini söylerken bunun haklı bir sebeple yapılmasının doğru olacağını, aksi bir durumun en azından ahlâken çirkin bir davranış sayıldığını belirtmeyi de ihmal etmezler. Öte yandan babaya, bazı fakihlere göre anne-babaya veya bütün usule tanınan bu ayrıcalık bu konudaki hadisin (yk. bk.) açık hükmüne dayandırıldığı gibi hibenin ve hibeden rücûun, çocuğun eğitimi ve iyiye yönlendirilmesi veya yapacağı hatalı harcamaların önlenmesi açısından etkili bir yöntem ve tedbir olabileceği açıklamasıyla da savunulur.

BİBLİYOGRAFYA :

Wensinck, *el-Muʿcem*, "vhb" md.; *Müsned*, I, 295; Buhârî, "Hibe", 12-14, 30, "Veṣâyâ", 6; Müslim, "Hibât", 1-2, 6-19; İbn Mâce, "Hibât", 2, 6; Ebû Dâvûd, "Büyûʿ", 81, 83; Tirmizî, "Veṣâyâ", 5, "Büyûʿ", 62; Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Muṣannef*, IX, 105; İbn Hazm, *el-Muḥallâ*, Kahire 1390/1970, X, 66-160; Şîrâzî, *el-Mühez̠z̠eb*, I, 446-448; Serahsî, *el-Mebsûṭ*, XII, 47-108; Kâsânî, *Bedâʾiʿ*, VI, 115-134; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, II, 274-279; İbn Kudâme, *el-Muġnî*, Kahire 1389/1969, VI, 41-72; Osman b. Ali ez-Zeylaî, *Tebyînü'l-ḥaḳāʾiḳ*, Bulak 1313, V, 91-105; Abdullah b. Yûsuf ez-Zeylaî, *Naṣbü'r-râye*, Riyad 1393/1973, IV, 120-129; Heysemî, *Mecmaʿu'z-zevâʾid*, IV, 153; Süyûtî, *el-Eşbâh ve'n-neẓâʾir* (nşr. M. el-Mu'tasım-Billâh), Beyrut 1407/1987, s. 471, 722-723; Haccâvî, *el-İḳnâʿ*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rife), III, 29-46; Remlî, *Nihâyetü'l-muḥtâc*, Kahire 1386/1967, V, 404-425; Hamevî, *Ġamzü ʿuyûni'l-beṣâʾir*, Beyrut 1985, III, 86-87; Şevkânî, *Neylü'l-evṭâr*, V, 391-393; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muḥtâr* (Kahire), V, 687-711; Ali Haydar, *Dürerü'l-hükkâm*, II, 608-748; *Mecelle*, md. 55, 57, 833-880; Cevâd Ali, *el-Mufaṣṣal*, V, 617; Sıddîk Muhammed el-Emîn ed-Darîr, *el-Ġarar ve es̠eruhû fi'l-ʿuḳūd fi'l-fıḳhi'l-İslâmî*, Kahire 1386/1967, s. 523-534; Nezîh Hammâd, *el-Ḥıyâze fi'l-ʿuḳūd fi'l-fıḳhi'l-İslâmî*, Dımaşk 1398/1978, s. 143-151; Cemâleddin Tâhâ el-Âkıl, *ʿAḳdü'l-hibe beyne'l-fıḳhi'l-İslâmî ve'l-ḳānûni'l-medenî*, Kahire 1978; Subhî Mahmesânî, *en-Naẓariyyetü'l-ʿâmme li'l-mûcebât ve'l-ʿuḳūd fi'ş-şerîʿati'l-İslâmiyye*, Beyrut 1983, s. 270-273; Zühaylî, *el-Fıḳhü'l-İslâmî*, V, 5-36; a.mlf., *el-ʿUḳūdü'l-müsemmât*, Dımaşk 1987, s. 136-159; Abdulkadir Şener, *İslâm Hukukunda Hibe*, Ankara 1984; Abdülcelîl el-Karenşâvî, *Dirâsât fi'ş-şerîʿati'l-İslâmiyye*, Bingazi 1995, s. 247-372; Y. Linant de Bellefonds, "Hiba", *EI²* (İng.), III, 350-351.

ALİ BARDAKOĞLU

HİBETULLAH b. SELÂME
(هبة الله بن سلامة)

Ebü'l-Kāsım Hibetullāh b. Selâme b. Nasr b. Alî el-Bağdâdî (ö. 410/1019)

Tefsir, hadis ve nahiv âlimi.

Bağdat'ta doğdu. İbn Selâme künyesiyle de anılan Hibetullah'ın tahsilini Bağdat'ta tamamladığı anlaşılmaktadır. Kıraat ilmini Zeyd b. Ebû Bilâl'den öğrendi. Başta Ebû Bekir el-Katîî olmak üzere birçok hocanın dersine devam ederek hadis dinledi. İyi bir öğrenim gördükten sonra kıraat, tefsir ve hadis alanlarında belli bir seviye kazandı. Bağdat'ta Mansûr Camii'nde çeşitli dersler okuttu ve öğrenci yetiştirdi. Öğrencileri arasında Ebü'l-Hasan Ali b. Kābis et-Tâbisî, kızından torunu olan muhaddis Ebû Muhammed Rızkullah et-Temîmî ve Ebû Nasr el-Haddâdî gibi âlimler bulunmaktadır.

Muhtemelen küçük yaştan itibaren gözleri görmeyen ve güçlü bir hâfızaya sahip olan İbn Selâme muhtelif tefsir rivayetlerini ezbere bilen bir müfessirdi. Onun tefsirle ilgili doksan beş rivayeti bulunduğu, âmâ olması sebebiyle eserlerini öğrencilerine ezberden yazdırdığı, ancak bazı tefsir rivayetlerini birbirine karıştırdığı zikredilmektedir (Mustafa Zey 9 Receb 410'da (10 Kasım 101 eden Hibetullah b. Selâme Mans mezarlığına defnedildi.

Eserleri. 1. *en-Nâsiḫ ve'l-* (*en-Nâsiḫ ve'l-mensûḫ mine'l[fi'l]-Ḳur'ân, en-Nâsiḫ ve'l-mensûḫ min kitâbillâh*). İbn Selâme'yi şöhrete kavuşturan bu eserde pek çok âyetin mensuh olduğu, bazı âyetlerin ise bir kısmının neshedildiği ileri sürülmektedir. Müellifin faydalandığı, aralarında Muhammed b. Sâib el-Kelbî ile Mukātil b. Süleyman gibi rivayetine güvenilmeyen kimselere ait eserlerin de bulunduğu kaynakları senedleriyle birlikte kitabın sonunda topluca verip metin kısmında haberleri senedsiz kaydetmesi, bunların sahih olanları ile olmayanlarını ayırt etmeyi imkânsız hale getirmiş, bu karışıklık kitabın değerini düşürdüğü gibi müellifin ciddi şekilde eleştirilmesine de sebep olmuştur (Subhî es-Sâlih, s. 266-267, 271; Mustafa Zeyd, I, 368). Çeşitli baskıları bulunan eser (meselâ bk. Kahire 1310, 1379/1960, 1967) ayrıca Züheyr eş-Şâvîş ile Muhammed Ken'ân (Beyrut 1404/1984, 1406/1986) ve Mûsâ Bennây Avân el-Alîlî'nin (Beyrut 1989) tahkikleriyle neşredilmiştir. *en-Nâsiḫ ve'l-mensûḫ*, Yemen Zeydî imamlarından Mehdî-Lidînillâh Muhammed b. Mutahhar b. Yahyâ (ö. 728/1328) tarafından *ʿUḳūdü'l-ʿiḳyân fi'n-nâsiḫ ve'l-mensûḫ mine'l-Ḳur'ân* adıyla manzum hale getirilmiştir (*Îżâḥu'l-meknûn*, II, 114; Sezgin, I, 48). Nüveyhiz'in bu manzum eserle İbn Selâme'nin asıl eserini aynı kitap olarak kaydetmesi (*Muʿcemü'l-müfessirîn*, II, 710) doğru değildir. **2.** *en-Nâsiḫ ve'l-mensûḫ mine'l-ḥadîs̠* (yazma nüshaları için bk. Ziriklî, VIII, 72). **3.** *el-Mesâʾilü'l-mens̠ûre*. Nahivle ilgili olan bu eserin herhangi bir nüshasına henüz rastlanmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Hatîb, *Târîḫu Baġdâd*, XIV, 70; Yâkūt, *Muʿcemü'l-üdebâʾ*, XIX, 275-276; Zehebî, *Maʿrifetü'l-ḳurrâʾ* (Altıkulaç), II, 721-722; Safedî, *Nektü'l-himyân* (nşr. Ahmed Zekî Bek), Kahire 1329/1911, s. 302; İbnü'l-Cezerî, *Ġāyetü'n-nihâye*, II, 351; Süyûtî, *Buġyetü'l-vuʿât*, II, 323; Dâvûdî, *Ṭabaḳātü'l-müfessirîn*, II, 347-348; *Keşfü'ẓ-ẓunûn*, II, 1920-1921; Serkîs, *Muʿcem*, I, 120; Brockelmann, *GAL*, I, 205; *Suppl.*, I, 335-336; *Îżâḥu'l-meknûn*, II, 114; *Hediyyetü'l-ʿârifîn*, II, 504; Ziriklî, *el-Aʿlâm*, VIII, 72; Kehhâle, *Muʿcemü'l-müʾellifîn*, V, 110; XIII, 138; Sezgin, *GAS*, I, 47-48; C. Avvâd, *Aḳdemü'l-maḫṭûṭâti'l-ʿArabiyye*, Bağdad 1982, s. 233; Mustafa Zeyd, *en-Nesḫ fi'l-Ḳurʾâni'l-Kerîm*, Mansûre 1408/1987, I, 328, 356-368; Nüveyhiz, *Muʿcemü'l-müfessi-*

ABDURRAHMAN HİBRÎ EFENDİ

bk. HİBRÎ, Abdurrahman Efendi

Osmanlı tarihçisi, âlim ve şair.

HİBRÎ, Abdurrahman Efendi
(ö. 1069/1659)

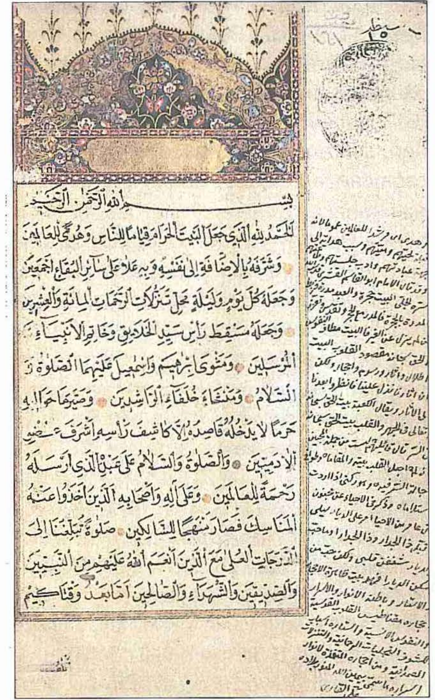
Osmanlı tarihçisi, âlim ve şair.

1012 yılı Zilhiccesinde (Mayıs 1604) Edirne'de doğdu. Babası, Edirne'nin tanınmış müderrislerinden Salbaş lakabıyla meşhur Habbazzâde Hasan Efendi'dir. Abdurrahman Efendi babasına nisbetle Salbaşzâde olarak da anılır. Edirne'de başlayıp İstanbul'da devam ettiği tahsilini tamamladıktan sonra mülâzemet alarak müderris olmaya hak kazandı. Bilinen ilk görevi Edirne'de Emîr Kadı Medresesi'ndeki müderrisliğidir. 1046'da (1636-37) Dimetoka'da Oruç Paşa Medresesi, üç yıl sonra Edirne'deki İbrâhîm Paşa, 1052 Zilkadesinde (Şubat 1643) Sarâciye, aynı yıl

Emîniye, bir yıl sonra Taşlık, iki yıl sonra da Eskicami, 1655'te Üç Şerefeli medreseleri, 1658'de Edirne Dârülhadisi müderrisliklerine getirildi. Ertesi yıl vefat eden Hibrî Efendi Edirne'de Yıldırım semtindeki aile mezarlığına defnedildi.

Şeyhî'nin *Vekāyiu'l-fuzalâ*'sında Abdurrahman Efendi'nin biyografisi müstakil bir başlık altında yer almamakla birlikte, kardeşi Salbaşzâde Abdülkadir Efendi'nin hayatı anlatılırken onun görev yerleriyle Abdurrahman Efendi'nin görev yerlerinin birbirine karıştırıldığı dikkati çekmektedir. Nitekim Şeyhî, Abdülkadir Efendi'nin biyografisini verirken Abdurrahman Hibrî'nin görev yerlerini sayar (*Vekāyiu'l-fuzalâ*, I, 426-427); ayrıca Tokat, Tire ve Karinâbâd kadılıklarına getirildiğini de zikreder. Abdülkadir Efendi'den söz ederken zikrettiği kadılıklara eserinin başka yerlerinde (*a.g.e.*, I, 654, 655) Abdurrahman Efendi'nin tayin edildiğini yazması bu karışıklığı ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bazı araştırmacılar, Şeyhî'nin Abdülkadir Efendi'nin vefat tarihi olarak verdiği 1087 (1676) yılını Abdurrahman Hibrî'nin ölüm tarihi kabul etmişlerdir. Halbuki Osman Nuri Peremeci'nin tesbit ettiği mezar taşlarında Abdurrahman Efendi'nin vefat tarihi 1069 (1659), Abdülkadir Efendi'ninki ise 1087 (1676) olarak kayıtlıdır (*Edirne Tarihi*, s. 139).

Eserleri. **1.** ***Enîsü'l-müsâmirîn****. 1046 (1636) yılında yazılmış olup Edirne tarihini konu alır. Edirne'nin sadece tarihinden değil yapılarından topografyasından ve burada yetişen önemli şahsiyetlerden de söz edilen eser üzerinde Sevim İlgürel tarafından doktora çalışması yapılmıştır (1972, İÜ Ed.Fak.). **2.** ***Defter-i Ahbâr*** (*Defter-i Ahbârân-ı Kānûn-ı Şehinşâh-ı Pâdişâh-ı Âlem-penâh-ı Âl-i Osmân ve Vüzerâ ve Mevâliyân*). "Defter" adı altında altı bölümden ve bir hâtimeden oluşan muhtasar bir Osmanlı tarihidir. Birinci defter, çok kısa olarak Osman Bey'den I. Ahmed'e kadar on dört padişah dönemindeki olayları, ikinci defter I. Mustafa ile II. Osman, üçüncü defter IV. Murad, dördüncü defter Sultan İbrâhim devri olaylarını, beşinci defter kuruluştan Gürcü Mehmed Paşa'ya (1651) kadar sadrazamlık yapmış olanların, altıncı defter ise şeyhülislâmların biyografilerini ihtiva etmektedir. Hâtime kısmında müellif, Osman Gazi'den kendi zamanına kadar vezirlik, şeyhülislâmlık yapmış; İstanbul, Mısır ve Halep kadılıklarında bulunmuş kimselerin cetveller halinde isimlerine yer vermektedir. Özellikle IV. Murad ve Sultan İbrâhim dönemleri için önemli bir kaynak olan *Defter-i Ahbâr*'ın iki yazma nüshası Beyazıt Devlet Kütüphanesi ile (Veliyyüddin Efendi, nr. 2418) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde (TY, nr. 2631) bulunmaktadır. **3.** ***Târîh-i Feth-i Revân***. IV. Murad'ın 1635 yılında yaptığı Revan Seferi'ne ve fethine dair olan eserin bir nüshası Edirne Selimiye Kütüphanesi'ndedir (Bâdî Efendi, nr. 1667). **4.** ***Târîh-i Feth-i Bağdâd***. Aynı padişahın 1638'de gerçekleştirdiği Bağdat Seferi ve fethiyle ilgili olup bir nüshası *Târîh-i Feth-i Revân*'la birlikte Edirne Selimiye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Bâdî Efendi, nr. 1667). **5.** ***Hadâiku'l-cinân***. **Muhâdarât***a dair bir eserdir. 1040 (1630-31) yılında yazılan eserin bir nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Revan Köşkü, nr. 1068). **6.** ***Menâsik-i Mesâlik***. Hibrî'nin 1632'de gerçekleştirdiği hac yolculuğuyla ilgili eseridir. On bab ve bir tetimmeden oluşan *Menâsik*'in birinci babında Edirne'den Şam'a kadar olan menziller, ardından Şam'dan Antakya'ya kadarki dönüş yolu ve buralardaki tarihî eserlerle mimari âbideler hakkında bilgi verilmiş, ikinci babda Şam - Mekke arasındaki menzillerden, üçüncü babda hac yolculuğu sırasında İstanbul, Anadolu ve Hicaz'da

Abdurrahman Hibrî Efendi'nin *Menâsik-i Mesâlik* adlı eserinin iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Lala İsmâil, nr. 104)

Abdurrahman Hibrî Efendi'nin *Defter-i Ahbâr* adlı eserinin ilk iki sayfası (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 2418)

meydana gelen olaylardan, dördüncü ve beşinci bablarda Beytullah'tan ve Mescid-i Harâm'dan, altıncı babda Kâbe'de okunacak dualardan, yedinci babda Mescid-i Nebevî'yi inşa ve tamir ettirenlerden, sekizinci babda haccın nasıl yapılacağından, dokuzuncu babda hac esnasında okunacak dua ve sûrelerden, onuncu babda Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret âdâbından bahsedilmekte; tetimme kısmında ise Hicaz'da bulunduğu sırada yazdığı bir manzume yer almaktadır. Bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan eser (Lala İsmâil, nr. 104'te kayıtlı mecmuanın içinde vr. 87ᵇ-149ᵃ) Sevim İlgürel tarafından yayımlanmıştır (*TED*, sy. 6 [1975], s. 111-128; *TD*, sy. 30 [1976], s. 55-72; sy. 31 [1977], s. 147-162). **7.** ***Riyâzü'l-ârifîn fi'l-ehâdîsi'l-erbaîn.*** İranlı şair Hüseyin Vâiz-i Kâşifî'nin *Risâletü'l-ʿaliyye fi'l-eḥâdîs̱i'n-nebeviyye* adlı kırk hadisle ilgili Farsça kitabının Türkçe tercümesidir. Hibrî'nin bu iki dile vukufunu gösteren *Riyâzü'l-ârifîn*'in bir nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (TY, nr. 601).

Hibrî mahlasıyla kaleme aldığı şiirleri ve bazı manzum tarihleri bulunan Abdurrahman Efendi'nin bir divançesinden ve namaz vakitlerine dair bir risâlesinden söz edilmekteyse de (*Osmanlı Müellifleri*, III, 98) bunlar henüz ele geçmemiştir.

IV. Mehmed devri âlimlerinden Bostanzâde Damadı diye anılan Salbaşzâde Feyzullah Efendi, Abdurrahman Hibrî Efendi'nin oğlu olup o da dedesi ve babası gibi çeşitli yerlerde müderrislik yapmış ve 1712 yılında vefat etmiştir (Şeyhî, II-III, 353).

BİBLİYOGRAFYA :

Atâî, *Zeyl-i Şekāik*, s. 737; Şeyhî, *Vekāyiu'l-fuzalâ*, I, 339, 343, 426-427, 654, 655; II-III, 76, 149, 353; Flügel, *Handschriften*, II, 259-260; *Osmanlı Müellifleri*, III, 97-98; Osman Nuri Peremeci, *Edirne Tarihi*, İstanbul 1939, s. 130-132, 139, 167-168, 252-253; *TCYK*, s. 111-114; Levend, *Gazavatnâmeler*, s. 111; a.mlf., *Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 383-384, 411-412; Tayyib Gökbilgin, "Tarihimizde Edirne'nin Mevkii ve Tarihçileri", *Üniversite Haftası: Edirne Konferansları*, İstanbul 1958, s. 57-58; a.mlf., "Edirne Hakkında Yazılmış Tarihler ve Enîsü'l-müsâmirîn", *Edirne: Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı*, Ankara 1965, s. 81-117; Karatay, *Türkçe Yazmalar*, II, 276; Babinger (Üçok), s. 234-236; Abdülkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, İstanbul 1991, s. 115, 240-242; Rıdvan Canım, *Edirne Şairleri*, Ankara 1995, s. 319-320; Sevim İlgürel, "Hibrî'nin Enîsü'l-müsâmirîn'i", *GDAAD*, sy. 2-3 (1974), s. 137-158; V. L. Ménage, "Hibrî", *EI²* (Fr.), III, 362-363.

SEVİM İLGÜREL

HİBRÎ, Ali Efendi

(ö. 1083/1672 [?])

Osmanlı âlimi.

Kütahya'da doğdu. Babasının adı Mustafa, dedesinin Pîr Mehmed olup Bülbülzâde lakabı ve Kütahyevî nisbesiyle de anılır. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Tahsilini tamamladıktan sonra kendi isteğiyle Eğriboz adasının güneyindeki Kızılhisar (Karistos) kasabasına yerleştiği ve orada vefat ettiği nakledilir. Ölüm tarihi bazı kaynaklarda 1072 (1662) olarak verilmişse de (*Hediyyetü'l-ʿârifîn*, I, 760; Kehhâle, VII, 241) bu doğru değildir. *Hediyyetü'l-Hibrî* adlı eserinin sonunda kitabını 1083 (1672) yılında tamamladığını belirttiğine göre Bursalı Mehmed Tâhir'in verdiği tarih (1080/1670'ten sonra) isabetli olmalıdır (*Osmanlı Müellifleri*, I, 279).

Özellikle fıkıh ve kelâm sahalarında geniş bir birikime sahip bulunan müellif, döneminin genelde ders verme faaliyetine önem verip eser yazmayan diğer âlimlerin aksine muhtelif kitaplar kaleme almıştır. Çeşitli konulardaki hacimli eserlerinin incelenmesinden, Hibrî'nin sağlam bir medrese kültürü aldığı ve dinî konularda halkın daha fazla bilgilendirilmesi için büyük çaba sarfettiği anlaşılmaktadır. Ali Hibrî Efendi ilmihal türünde eserlere ağırlık vermiş, ayrıca bazı Arapça eserleri de Türkçe'ye çevirmiştir. Öte yandan eserlerinde ele aldığı konuları etraflı bir şekilde inceleme metodunu tercih etmiş, bazı eserlerini daha sonra genişletmiş ve şerhetmiştir.

Eserleri. 1. ***Hadîkatü'l-fukahâ fi'l-fetâvâ.*** Müellif bu eserini *Telhîsü'l-fetâva* adıyla şerhetmiştir. Bursalı Mehmed Tâhir, bu şerhin beş cilt halindeki bir nüshasının Manastır Kütüphanesi'nde bulunduğunu kaydeder (*a.g.e.*, I, 279). İsmâil Paşa'nın *el-Evfâ fî telhîsi'l-Fetâvâ* adıyla kaydettiği eser de (*Hediyyetü'l-ʿârifîn*, I, 760) bu olmalıdır. **2.** ***el-ʿUḳūdü'd-dürriyye fî şerḥi Ferâʾiżi'l-Ḥibriyye.*** Müellifin ferâizle ilgili olarak telif ettiği metin üzerine yaptığı Arapça bir şerhtir (Beyazıt Devlet Ktp., Beyazıt, nr. 2640). **3.** ***Zuhrü'l-âhire.*** İbrâhim el-Halebî'ye ait *Mülteḳa'l-ebḥur*'un genişletilmiş Türkçe bir tercümesi olup çeşitli yazma nüshası bulunmaktadır (meselâ bk. Süleymaniye Ktp., Serez, nr. 945; Beyazıt Devlet Ktp., Beyazıt, nr. 7884). **4.** ***Münyetü'l-âbidîn.*** Molla Fenârî'nin *Şürûṭü'ṣ-ṣalavât* adıyla tanınan birkaç varaklık risâlesinin Türkçe şerhidir. Tahâret ve namaz konularını içeren eser bir mukaddime, on yedi bab ve bir hâtimeden oluşmaktadır (Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 949). **5.** ***el-Minhâcü'l-Muḥammedî ve'ṭ-ṭarîḳu'l-Aḥmedî.*** İslâm dininin esaslarıyla ilgili Arapça bir eserdir (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 1926). Genel dinî bilgileri ve Ehl-i sünnet akaidini ihtiva eden eser üzerine müellifi tarafından *Hediyyetü'l-Hibrî fî tercemeti'l-Minhâci'l-Muhammedî* adıyla Türkçe bir şerh yazılmıştır. İlk bölümlerinde şer'î deliller, akıl, taklit ve bid'at kavramlarına yer verilen şerhte dokuzuncu bölümde Sünnî akaid bahisleri, daha sonraki bölümlerde tahâret ve namaz gibi konular, son bölümde ise ahlâkî meseleler ve insanî hasletler anlatılmaktadır (müellif hattı nüshası için bk. Süleymaniye Ktp., Hamidiye, nr. 581). **6.** ***Zuhrü'l-masîr.*** Akaid konularını açıklayan Türkçe manzum bir risâledir (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 1077/2, vr. 67-107). **7.** ***Şifâü'l-ebdâni'l-merdâ fî sırri menâfii'l-Kur'âni'ş-şerîf ve'l-esmâi'l-hüsnâ. ed-Dürrü'n-naẓîm*** ve ***el-Berḳu'l-lâmiʿ*** gibi Kur'an âyetlerinin faziletine dair kitaplardan faydalanılarak hazırlanmış Türkçe bir eserdir. Esmâ-i hüsnâyı ihtiva eden âyetlerin okunması halinde bunların hastalıkları iyileştireceği hususunu ele alan eser bir mukaddime ile iki bölümden oluşmaktadır. Kitabın sonuna Hz. Peygamber'in bazı duaları eklenmiştir (birçok yazma nüshası arasında bk. Süleymaniye Ktp., Hamidiye, nr. 178; Şâzelî Tekkesi, nr. 99; Beyazıt Devlet Ktp., Beyazıt, nr. 1272). **8.** ***Fevâid-i Hibriyye.*** Veba ile ilgili Türkçe bir risâledir (Süleymaniye Ktp., Serez, nr. 2757). **9.** ***Tuḥfetü'ṭ-ṭullâb.*** Arapça küçük bir risâledir (Âtıf Efendi Ktp., nr. 2515).

Ali Hibrî Efendi'ye ayrıca *Zübdetü'l-fiker fî ziyâreti seyyidi'l-beşer*, hac menâsikine dair *Nebzetü'l-menâsik* ve *Şerh-i Hadîs-i Erbaîn* adlı eserler nisbet edilmektedir (*Osmanlı Müellifleri*, I, 279).

BİBLİYOGRAFYA :

Osmanlı Müellifleri, I, 278-279; Bursalı Mehmed Tâhir, "Terâcim-i Ahvâl: Hibrî Ali Efendi", *SM*, VII/159 (1326), s. 39; a.mlf., "Terâcim-i Ahvâl: Hibrî Ali Efendi", *SR*, IX/209 (1330), s. 10-11; *Hediyyetü'l-ʿârifîn*, I, 760-761; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/2, s. 495, 546-547; a.mlf., *İlmiye Teşkilâtı*, s. 237; Kehhâle, *Muʿcemü'l-müʾellifîn*, VII, 241-242; Karatay, *Türkçe Yazmalar*, I, 37, 85, 141.

M. SAİT ÖZERVARLI